

Met meer data gezondheid in de klauwen

krijgen

De klauwgezondheid van de koeien verdient aandacht. Naast economisch voordeel zorgen gezonde klauwen voor werkplezier en leven koeien langer en gelukkiger. 'De afgelopen tien jaar is de klauwgezondheid met 15 procent verbeterd', aldus Pieter van Goor, foktechnicus bij CRV. Met de fokwaarde klauwgezondheid is de komende tien jaar nog meer vooruitgang te verwachten in de fokkerij.

TEKST ALICE BOOIJ

'Hoeveel klauwproblemen heb je op het bedrijf?' Deze vraag stelt Jan Lievaart, dierenarts bij het Nederlands Klauwgezondheidscentrum, regelmatig aan melkveehouders. 'De tussenkaltijd en het celgetal lepelen ze probleemloos op. Maar de cijfers over de klauwgezondheid zijn lastig in te schatten.' Het bedrijfgezondheidsplan en het antibioticagebruik geven uitsluitsel. 'Maar dat is nog maar het topje van de ijsberg', geeft Lievaart aan, die de cijfers uit DigiKlauw en van zijn eigen bedrijven vertaalt naar de praktijk. 'Veel koeien hebben op een of andere manier een aandoening, terwijl 20 procent in de loop van de lactatie een keer kreupel is.' Klauwproblemen kosten gemiddeld een kleine vijftig euro per aanwezige koe door productiedaling, afvoer en een langere tussenkaltijd. Er is weinig inzicht op het gebied van klauwgezondheid, daarom is registratie zo belangrijk. Lievaart is groot voorstander van DigiKlauw. 'Registratie is stap 1, maar daarna komt al gauw de vraag: "Wat ga je met de data doen?"' De gegevens vragen om actie, terwijl Lievaart weet dat arbeid op veel bedrijven knelt. 'Bovendien staat de klauwverzorging niet boven aan de lijst van meest populaire klussen.' Aan de andere kant is de 'chagrijnheidsindex' van veehouders hoog als het om kreupele koeien gaat. 'Vooral wanneer ze met robots melken. Die veehouders zien echt wat voor impact een slechte klauwgezondheid heeft op de koe en op het bedrijf.'

Om de data om te zetten naar actie pleit Lievaart voor samenwerking tussen veehouder, klauwverzorger, dierenarts en voerspecialist. 'Ieder kan vanuit zijn eigen discipline oplossingen aandragen voor de problemen en zo helpen bij het verbeteren. Dan wordt er echt wat aan klauwgezondheid gedaan.'

Van DigiKlauw naar NVI

De gegevens uit DigiKlauw hebben al wel de fokwaarde uiergezondheid opgeleverd, die al sinds 2010 beschikbaar is. 'DigiKlauw werkt al vanaf 2006, en inmiddels hebben we van 2666 deelnemers in DigiKlauw al anderhalf miljoen data van koeien', geeft Pieter van Goor, foktechnicus bij CRV, aan. Ook de informatie van de FokkerijData Plus-bedrijven – die allemaal meedoen in

DigiKlauw – rondom de klauwgezondheid is meegenomen in de fokwaarde. ‘Vooral bij fokstieren met veel dochters is het inmiddels een betrouwbare fokwaarde. Bij genomics komt de betrouwbaarheid van de jonge stieren tegen de 50 procent en dit behoeft nog wel enige verbetering.’ Uit de cijfers van DigiKlauw blijkt dat de klauwgezondheid met 15 procent is verbeterd, haalt Van Goor uit de cijfers.

‘Er is vooral vooruitgang geboekt met het voorkómen van zoolbloedingen en stinkpoot, terwijl we wel een toename zien van het aantal mortellaro-gevallen.’ Die toename in mortellaro ziet Jonas Hanssens, melkveeconsulent bij de Boerenbond, ook in Vlaanderen. ‘Er zijn veel verschillen tussen bedrijven. Een aantal bedrijven heeft geen enkele last van mortellaro en koopt ook geen dieren aan, een aantal heeft het onder controle en bij een aantal is de situatie rondom mortellaro ernstig.’

De economische schade wordt onderschat, geeft Hanssens aan. ‘Maar in het streven om de levensduur van de koeien te verhogen neemt de aandacht voor klauwgezondheid toe.’

Lage erfelijkheid, veel spreiding

Vanaf april 2018 heeft de klauwgezondheid als aandachtspunt ook ‘erkenning’ gekregen door het mee te nemen in de NVI. Dat heeft eigenlijk nog wel even geduurd. ‘Klauwgezondheid is zo’n kenmerk met een lage erfelijkheidsgraad, variërend tussen 4 en 15 procent’, geeft Van Goor aan. Het betekent dat de vooruitgang bij selectie in de fokkerij maar beperkt is en dat vooral het management effect heeft (zie tabel 1, pagina 25).

‘Ruwe data uit DigiKlauw van duizenden dochters per stier hebben echter ook laten zien dat er enorm veel spreiding is tussen de verschillende stieren.’ Van Goor noemt als voorbeeld de stieren Atlantic en Paramount. ‘Daar zit wel 40 procent verschil tussen de aandoeningen, in het voordeel van Atlantic. Dat is gigantisch en dat betekent dat je er ook best wat mee kunt in de fokkerij.’ Het verschil tussen de stieren is iets wat veehouders ook al langere tijd signaleerden en wat door de cijfers bevestigd wordt, geeft de foktechnicus van CRV aan. ‘Ze wisten bijvoorbeeld al langer dat de dochters van een stier als Stadel geen goede klauwgezondheid hebben.’

Stijging van mortellaro

Wat ook duidelijk naar voren kwam uit de ruwe data is dat er totaal geen relatie is tussen de beenkenmerken en de score voor klauwgezondheid, zo weet Van Goor. ‘Paramount bijvoorbeeld heeft een prima benenscore, maar een slechte klauwgezondheid.’ De stand van het been en de klauwhoek zijn van weinig invloed op de klauwgezondheid. ‘Tachtig procent van alle beenproblemen zijn eigenlijk klauwproblemen’, geeft Van Goor aan. De fokwaarde klauwgezondheid is een samengestelde fokwaarde waar zes verschillende aandoeningen in terugkomen: zoolbloeding, mortellaro, stinkpoot, zoolzweer, tyloom en het witte lijn defect.

Ype van de Woude, voorzitter van de Vereniging Voor Rundvee Pedicure (VVRP), ziet ook meerwaarde voor de individuele bedrijven van het werken met DigiKlauw. ‘Je hebt een historie

Drie tips voor een **betere klauwgezondheid**

1

WEERSTAND VERBETEREN

Voeding wordt door de klauwdeskundigen als eerste genoemd als het gaat over het verbeteren van de klauwgezondheid. Koeien die te maken hebben gehad met (subklinische) slepende melkziekte, met pensverzuring, maar ook met hoge ureumgehalten of rantsoenwisselingen, zullen dat in hun klauwen laten zien door bevangenheid of zoolbloedingen.

2

HANDIGE BEHANDELRUIMTE

Als je een klauwbehandelbox hebt, kun je een kreupele koe snel helpen. De box moet echter gemakkelijk toegankelijk zijn, zodat één persoon de koe gemakkelijk in de box krijgt. Gemak dient de mens, dus een elektrisch aangedreven box is aan te bevelen. Wanneer er ook nog water voorhanden is om de klauwen en de box te reinigen, dan is de klauwbehandelruimte compleet.

3

WERK PROTOCOLMATIG

Ligboxen stallen met beton en mest zijn hard voor de klauwen. Zorg daarom regelmatig voor een voetbad en voer op gezette tijden klauwverzorging uit. Doe het bijvoorbeeld op een vaste dag in de week of in de twee weken.

Protocolmatig werken helpt bij het gestructureerd en consequent werken aan de klauwgezondheid.

Melkveehouder Ben Apeldoorn: 'We sluiten stieren uit die slecht scoren'

Toen Ben Apeldoorn uit Woudenberg vijf jaar geleden begon met het invullen van de gegevens in DigiKlauw, deed hij dat in eerste instantie niet voor zijn eigen bedrijf. 'Ik vind het belangrijk dat er een betrouwbare fokwaarde voor klauwgezondheid komt. Dat begint bij het verzamelen van data, dus DigiKlauw.' De melkveehouder ziet bij zijn koeien veel

verschil in klauwgezondheid. 'Naast huisvesting en management raak ik er steeds meer van overtuigd dat de fokkerij een belangrijke bijdrage levert. Waarom krijgt de ene koe wel mortellaro en de andere niet? Ik zie het aan de dochters van Atlantic die eigenlijk nooit klauwproblemen hebben en de Fidelity's die gevoeliger zijn voor mortellaro.' Eigenlijk is de klauwgezondheid de zwakste schakel bij Apeldoorn in het systeem, zo geeft hij zelf aan. 'De koeien zijn supertevreden, de uiergezondheid en vruchtbaarheid zijn goed. Aan de klauwgezondheid valt nog wat te verbeteren.' De productie ligt op bijna 11.000 liter melk per koe. 'Maar het zijn niet de hoogst productieve koeien die problemen met de klauwen hebben', reageert de melkveehouder, die het oplossen van klauwproblemen 'geen leuk werk' noemt. 'Ik duld geen klauwproblemen, dus ik ben er snel bij, maar het is een vervelend klusje.' In de fokkerij houdt hij bij de stierkeuze dan ook rekening met de score voor klauwge-

zondheid. 'Met uiergezondheid hebben we ook ervaren dat je met fokkerij verbetert, al is het alleen al door stieren die slecht scoren gewoon uit te sluiten.' Het klauwbekappen doet de veehouder zelf en de bijzonderheden van de koeien schrijft hij op een whiteboard bij de klauwbekapbox. 'Wanneer dat whiteboard vol is, voer ik in de app op de telefoon de gegevens in voor DigiKlauw.' Bij Apeldoorn zijn vooral mortellaro en wittelijndefecten de meest voorkomende kwalen in zijn stal. 'Ik heb zelfs het idee dat er een relatie is tussen deze twee klauwproblemen, wellicht wanneer de weerstand van de koeien vermindert.' Hij hoopte dat de klauwproblemen zouden verbeteren in de vijf jaar oude stal met goed klimaat en een mestschuif. Maar een wekelijks voetbad met formaline achter de robot is toch ook nog noodzakelijk, zo is zijn ervaring. 'Daarmee worden de klauwen harder en het lijkt wel of ik dat ook hoor wanneer de koeien over de roosters lopen.'

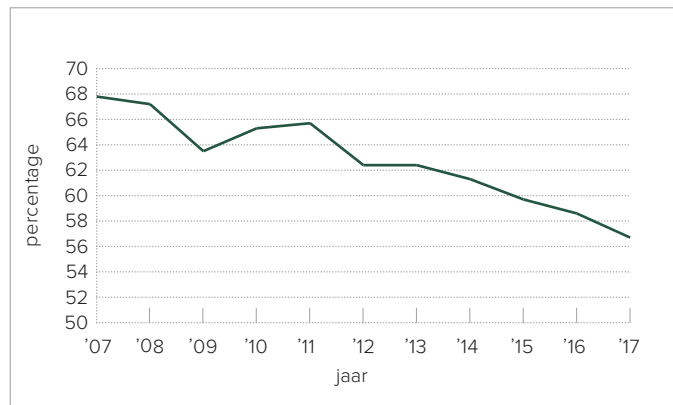
van een koe en dat geeft handvatten voor een betere behandeling en herstel.' Hij zou wel graag zien dat veehouders zelf ook actief bij hun klauwverzorgers vragen naar DigiKlauw, eventueel in samenwerking met de dierenarts. 'Ze mogen het wat mij betreft meer aan de man brengen, uiteindelijk krijg je als melkveehouder meer grip op de klauwgezondheid.' Daaropvolgend zou de klauwverzorgers ook graag zien dat DigiKlauw geïntegreerd wordt in managementprogramma's. 'Zodat er ook een attentie komt bij koeien die bekapt moeten worden op basis van hun lactatiestadium.' Op basis van gegevens uit DigiKlauw is er een daling te zien van de klauwaandoeningen (figuur 1), maar helaas niet voor alle, signaleert Van de Woude. 'Met name het aantal gevallen met mortellaro is naar mijn idee gestegen de laatste jaren.' Aankoop van koeien noemt hij een grote risicofactor. 'En de

emissiearme vloeren zijn niet altijd even hygiënisch voor de klauwen en werken mortellaro juist in de hand.' Hij vergelijkt mortellaro met de mastitisverwekker *Staphylococcus aureus*. 'De huid herstelt, maar de bacterie zit dieper en kan zo weer de kop opsteken. Bij veel koeien is deze bacterie chronisch aanwezig. De kunst is het beheersen en de weerstand van het dier verbeteren.'

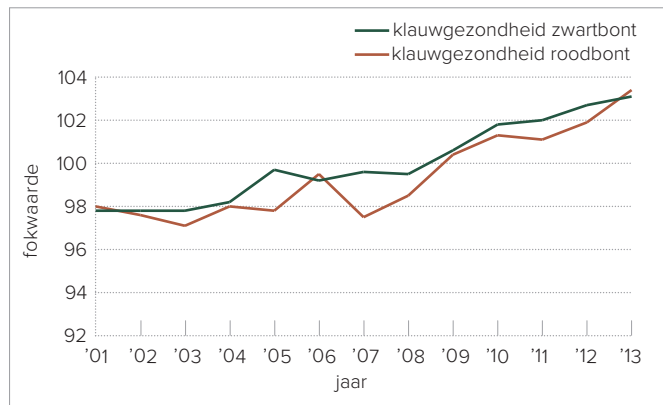
Iedereen aan DigiKlauw

Van de Woude hamert ook op het voorkomen van obstakels in de stal – 'ook in nieuwe stallen kom ik die nog vaak tegen' – en het verbeteren van het koecomfort. 'Wanneer koeien veertien tot vijftien uur per dag liggen, haal je al veel winst in de klauwgezondheid. De klauwen drogen op en worden minder belast.' De specialisten zijn het erover eens: DigiKlauw is een must. Ei-

Figuur 1 – Percentage koeien met klauwproblemen (bron: DigiKlauw)

Figuur 2 – Trend klauwgezondheid (bron: CRV)

Tabel 1 – Top actieve stieren (minimaal 1000 inseminaties sinds 2017) voor klauwgezondheid (GES-fokwaarden april 2018)

	% betr.	klw.index	zoolbloeding	mortellaro	stinkpoot	zoolzweer	tyloom	wittelijndefect	benen
zwartbont									
Big Malki	86	113	107	110	108	110	106	103	111
Delta Atlantic	99	111	109	106	106	106	105	108	110
A H Vitesse	93	111	106	107	108	108	106	107	108
Delta Solero	90	110	108	105	108	107	104	104	103
Delta Alonso	87	110	107	105	108	105	108	105	113
Lars-Acres Shot Trigger	77	109	100	110	108	104	108	99	108
Delta Saxobeat	77	109	107	104	105	110	104	103	109
Delta Antidote	70	109	103	109	107	103	109	99	109
Larcrest Commander	63	109	105	106	107	104	106	102	106
Newhouse Skyfall	84	108	105	103	107	106	104	105	108
Gen-I-Beq Aikman	77	108	103	106	107	104	104	103	106
roodbont									
Schreur Africa	72	111	108	106	109	106	110	102	107
De Vrendt Nova PP	62	110	108	106	107	107	107	102	107
J & G Malando	96	109	106	108	106	105	106	99	101
Delta Fun P	55	109	104	107	108	104	106	99	110
De Vrendt Brandy	66	108	102	106	108	104	109	97	111
Jotan Red	97	107	100	110	108	99	105	97	109
Delegate Van De Peul	84	107	108	103	104	104	107	101	104
Ju Stefan	95	106	106	102	105	105	103	103	101
Delta Colorado	82	106	103	104	105	103	104	100	107
Jotani	71	106	97	110	107	100	107	95	117

Klauwverzorgers Pieter Reijne: ‘Mortellaro is de grootste rundveeziekte in de wereld’

De klauwgezondheid mag dan verbeteren, klauwverzorgers Pieter Reijne signaleert bij de koeien die hij onder handen neemt, juist een toename van een aantal specifieke klauwziekten. ‘Mortellaro is erger geworden en dat geldt ook voor de wittelijndefecten en teen-necrose. Mortellaro is de grootste rundvee-ziekte ter wereld. Waarom is er geen pro-gramma voor, zoals er nu voor ibv en bvd is?’ Hij werkt al zo’n tien jaar met DigiKlauw en zodoende heeft hij van veel koeien de ge-gevens van de complete levensloop. ‘Met die informatie moet je wat doen’, is de insteek

van Reijne, die aangeeft dat het zijn collega’s demotiveert wanneer ze data invoeren in DigiKlauw waar helemaal niets mee gedaan wordt. ‘Je doet met de melkcontrole mee voor het celgetal; kunnen we de gegevens uit DigiKlauw ook met een advies terugkoppelen naar veehouders?’

De hoeveelheid koeien met stinkpoot en hoefbevangenheid neemt af, maar wittelijndefecten ziet hij meer. ‘Er zijn meer selectiegan-gen en poortjes waarbij de klauwen meer draaien. En door de schaalvergroting moet iedere veehouder meer koeien verzorgen, het aanjagen van de koeien in de wachtruimte veroorzaakt ook wittelijndefecten.’

Daarbij is ex-veehouder Reijne bovengemid-deld geïnteresseerd in fokkerij. ‘Een stiermoeder als Etazon Renate is een voorbeeldkoe voor klauwgezondheid, het lijkt wel of zij een anti-gen had tegen mortellaro.’ Volgens Reijne moeten alle stiermoeders tegen het licht wor-den gehouden met hun klauwgezondheid. ‘Hoe staat zo’n koe erbij 90 dagen na kalven? Hoe vatbaar is ze voor mortellaro? Het is be-langrijk koeien met een slechte klauwgezond-heid uit te sluiten voor het fokprogramma.’

Het gebruik van de fokwaarde klauwgezond-heid juicht hij toe, maar hij adviseert wel na-drukkelijk de onderliggende cijfers erbij te

halen. ‘De klauwgezondheidsscore kan wel goed zijn, maar dan kan zo’n stier toch flink onder de 100 scoren voor mortellaro. Het zijn die cijfers die je in het SAP mee moet laten draaien om te voorkomen dat je een mortel-larogevoelige koe met een mortellarogevoe-lige stier combineert.’

Alhoewel Reijne zijn vak graag uitoefent, ergert hij zich wel aan de koeien die steeds terugkomen in de klauwbekapbox. ‘Bij negen van de tien koeien met mortellaro komt het weer terug. ‘Wat wij in de klauwbekapbox doen, is symptoombestrijding, we lossen het niet op. ‘Bovendien ziet hij neveneffecten, waardoor de duurzaamheid van de koe in het gedrang komt. ‘Koeien gaan de klauwen met mortellaro ontlasten omdat het pijnlijk is. De andere klauw wordt overbelast en daardoor ontstaan weer andere problemen.’ Hij geeft aan dat het belangrijk is dat de koe ‘goed vierkant’ op de poten staat. Dan is de gewichtsverdeling evenwichtig. In het ver-lengde hiervan volgt nog een advies van de klauwspecialist: ‘Scoor ook de binnenklauw in DigiKlauw. Ik kom regelmatig koeien tegen waarbij de binnenklauw helemaal niets meer doet, waardoor de gewichtsverdeling niet correct is. Als je het mij vraagt, zit hier ook een erfelijke factor bij.’

genlijk zou iedere klauwverzorgers, ook de zelfbekappende vee-houders, de score moeten invoeren. ‘Hoe meer data, hoe be-trouwbaarder de voorspellingen voor klauwgezondheid worden’, onderstreept Van Goor. Veel data zijn van belang om de klauwge-zondheid goed te kunnen omzetten in een fokwaarde. ‘Dan is fokkerij een goed middel om klauwproblemen terug te dringen.’ Navolging krijgt het systeem overigens ook. In Zweden, Duits-land en Frankrijk komen ook initiatieven van de grond om de data van klauwverzorging op te slaan en te verzamelen. ‘Het belang om de klauwgezondheid te verbeteren wordt wereld-wijd onderkend. Nederland loopt hierin voorop.’ Van Goor voegt er wel aan toe dat in het fokprogramma (zie figuur 2, pagina 23) al langer gewerkt wordt met de data van de klauw-gezondheid. ‘Sinds 2005 hebben we genetisch een mooie stij-gende lijn te pakken in klauwgezondheid. De negatieve trend is omgebogen.’

Verbeteringen zijn ook nog steeds mogelijk aan DigiKlauw. Het zorgvuldig invoeren blijft een aandachtspunt en speelde het systeem ook in het begin parten. Met vieze handschoenen op een toetsenbord een score aantikken blijft ongemakkelijk wer-ken en klauwverzorgers die per uur betaald worden, moeten veehouders wellicht overreden om mee te doen.

Van der Woude herkent het probleem. ‘Met name in het begin is DigiKlauw door een aantal klauwverzorgers weer aan de kant gelegd.’ Ze vroegen zich af waarom ze de data moesten verza-

kenmerk	h2	genetische spreiding
zoolbloeding	0,09	0,170
mortellaro	0,12	0,193
stinkpoot	0,14	0,207
zoolweeer	0,15	0,154
tyloom	0,14	0,139
wittelijndefect	0,04	0,082

Tabel 2 – Erfelijkheidsgraden (h2) en genetische spreiding voor verschillende klauwaandoeningen (bron: GES)

melen en het systeem werkte ook niet perfect. ‘Inmiddels leeft het werken met DigiKlauw veel meer, de techniek is verbeterd en met de fokwaarde is er nu ook een uitkomst.’

Over het nut van het verbeteren van de klauwgezondheid is echter iedereen het eens. ‘Er zijn op het melkveebedrijf drie belangrijke afvoerredenen’, noemt Van Goor. ‘Vruchtbaarheid, uiergezondheid en klauw- en beenproblemen.’

In de uiergezondheid is al veel bereikt, voor vruchtbaarheid zijn inmiddels ook genoeg stieren te vinden die gemakkelijk boven de 100 scoren. Van Goor voorspelt dat de werkelijke pro-gressie voor klauwgezondheid er nog aan zit te komen. ‘De uitwerking van fokkerij duurt best lang, maar bij klauwproble-men is het welzijn van de dieren in het gedrang. We hebben als sector de verantwoordelijkheid om daar wat aan te doen.’ |